

MÜZDELİFE (المزدلفة)

Hacda Arafat vakfesinden sonra
ikinci vakfenin yapıldığı yer.

Sözlükte “yaklaşmak; yaklaştırmak” anlamındaki **zelf** kökünün “iftiâl” kalıbından türeyen **müzdelife** kelimesi hac mevsiminde Arafat’tan inen insanların toplanarak zikir, dua ve vakfe ile Allah’a yaklaşmaları yahut burasının insanları Allah’a yaklaştırmamasından dolayı bu mekâna isim olmuştur. Arafat’tan hareketle buraya yaklaşıldığı veya bu yere gelmekle insanların Mina’ya yaklaşmış olmaları yahut aynı kökten **zülf** kelimesinin “gecenin başlangıcından bir süre” anlamı taşıması ve gecenin ilk zaman diliminde Arafat’tan buraya gelinmesinden dolayı bu adın verildiği de söylenir. Müzdelife ayrıca Hz. Âdem ile Havvâ burada buluştuğu, insanlar toplanıp bir araya geldikleri, akşam ve yatsı namazları yatsı vakti girdikten sonra birlikte kılındığı için **Cem’** (toplanma, bir araya gelme) diye de isimlendirilmiştir. Kur’ân-ı Kerim’de anılan Meş’ar-i Harâm ile (el-Bakara 2/198) Müzdelife’nin mi, yoksa buradaki Kuzah tepesinin mi kastedildiği hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür (bk. KUZAH; MEŞ’AR-I HARÂM). Müzdelife kelimesi Kur’an’da zikredilmemekle birlikte “zelf” kökünün türevleri sözlük anlamında on âyette (M. F. Abdülbâki, *Mu’cem*, “zlf” md.) ve muhtelif hadislerde geçmekte, ayrıca mekân ismi olarak Müzdelife ve Cem’ birçok hadiste anılmaktadır (Wensinck, *Mu’cem*, “zlf”, “cem” ve “müzdelife” md.leri).

Doğu-batı istikametindeki uzunluğu 4370 m., toplam alanı 963 hektar olan Müzdelife ile Mina arasındaki batı sınırı Muhassir vadisinin doğu çizgisi ve Mudaybi’ dağı, Arafat’la olan doğu sınırı, buradan Müzdelife’ye doğru uzanan iki dar geçidin çıkış yeriyile bu geçitlere paralel olarak Müzdelife yönüne doğru ilerleyen Dab yolunun geçitlerin çıkış yeri hizasına gelen kısmı, kuzeyde Sebîr dağı, güneyde Zâtüselim, Zümerah ve Müzdelife dağları olup bu dağların içe bakan yüzleri Müzdelife’ye dahildir. Günümüzde bu sınırlar işaret levhalarıyla belirlenmiştir.

Hz. İbrâhim’in dinini tahrif eden Câhiliye Arapları kendi anlayışlarına uygun biçimde Kâbe’yi tavaf etmek, hac yapmak, Arafat ve Müzdelife’de vakfeye durmak, kurban kesmek gibi âdetleri sürdürüyorlardı. Kureyş ve müttefiki olan kabileler kendilerini Harem ehli ve Allah’ın dostları

sayarak diğerlerinden imtiyazlı görüyorlardı. Bu sebeple vakfeyi Harem sınırları dışında kalan Arafat’ta değil Müzdelife’deki Kuzah tepesinde yapar, Câhiliye âdetlerine göre kurban olduklarının bilinmesi için hayvanların derileri burada çizilmek suretiyle kan akıtılıp işaretlenirdi. Diğer Araplar ise Arafat’ta vakfeye durduktan sonra verilen izinle Müzdelife’ye gelirlerdi. İslâm’dan sonra haccın bir rüknü olan vakfe Arafat’ta, vâcip vakfe ise Müzdelife’de icra edilir oldu. Hz. Peygamber’in uygulaması dikkate alınarak Müzdelife vakfesinin mümkün olduğu ölçüde Kuzah tepesi veya civarında yapılması tavsiye edilmiştir.

Resûl-i Ekrem, Vedâ haccında Arafat vakfesinin ardından Müzdelife’ye gelip Kuzah tepesine yakın bir yere indi. Yatsı vaktinde akşamla birlikte yatsı namazını kıldı. Bu arada hasta ve güçsüz olanların Mina’ya gitmesine izin verdi ve güneş doğmadan şeytan taşlamaya başlamamalarını tembih etti. Fecre kadar dinlendikten sonra erkence kalkıp sabah namazını kıldırdı ve devesine binerek Kuzah tepesine geldi. Cenâb-ı Hakk’ın emri doğrultusunda (el-Bakara 2/198) kibleye dönüp tekbir ve tehlil getirdi, dua etti. Ortalık açarınca kadar vakfeyi sürdürdü. Burada hacca ilgili sorulara cevap verdi, Müzdelife’nin her tarafının vakfe yeri olduğunu belirtti. Müzdelife’den ayrılmak için güneşin doğmasını bekleyen Câhiliye Arapları’nın aksine Hz. Peygamber güneş doğmadan Mina’ya hareket etti. Resûl-i Ekrem, Arafat’ta ümmetinin affı için yaptığı duayı Müzdelife’de tekrar etmiş ve ardından gülümsemişti. Bunun sebebi sorulunca duasının Allah tarafından kabul edildiğini ve ümmetinin başışlandığını öğrenen şeytanın nasıl perişan olduğunu gördüğü için gülümsediğini belirtmiştir (el-Müsneâ, IV, 14-15; Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, V, 118).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, “zlf” md.; *Lisânü’l-‘Arab*, “zlf” ve “cm’a” md.; Wensinck, *el-Mu’cem*, “zlf”, “cem”, “müzdelife” md.leri; M. F. Abdülbâki, *el-Mu’cem*, “zlf” md.; *Müsneâ*, IV, 14-15; Ezrakî, *Ahbaru Mekke* (Melhas), II, 187 vd.; Fâkihî, *Ahbaru Mekke* (nşr. Abdülmelik b. Abdullah b. Dehîş), Mekke 1407/1987, IV, 312 vd.; Taberî, *Târîh* (Ebûl-Fazl), I, 121 vd.; II, 265, 303 vd.; III, 152; Hattâbî, *Garîbü’l-hadîş* (nşr. Abdülkerîm İbrâhim el-Azbâvî), Dimaşk 1402/1982, II, 24-25; Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, *es-Sünenü’l-kübrâ*, Haydarâbâd 1352, V, 118 vd.; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihu’l-gayb*, Kahire 1308, II, 176, 178; Yâkût el-Hamevî, *Mu’cemü’l-büldân*, Beyrut 1977, IV, 341; V, 120, 133, 198; Nevevî, *el-Mecmû’*, VIII, 128, 130; a.mlf., *Tahrîru elfâzi’t-Tenbih* (nşr. Abdülganî ed-Dakr), Dimaşk 1408/1988, s. 155; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdü’l-me-*

‘ad, II, 214, 246, 248, 256, 287; Fâsî, *Şifâ’ü’l-ğarâm* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Beyrut 1405/1985, I, 493, 504; Şevkânî, *Neylû’l-evtâr*, V, 71-74; İbrâhim Rifat Paşa, *Mir’âtü’l-Haremeyn*, Kahire 1344/1925, I, 47 vd., 88, 332; Abdullah b. Abdurrahman el-Bessâm, “Kitâbü Hudûdi’l-me-şâ’iri’l-mukaddese”, *Mecelletü Mecma’i’l-fıkhî’l-İslâmî*, III/3, Mekke 1987, s. 1577 vd.; Fr. Buhl, “Müzdelife”, *IA*, VIII, 868-869.

DURSUN ALİ ŞEKER

Fikhî Hükümler. Hacıların güneş battıktan sonra Arafat’tan ayrılıp arefe gününü bayram gününe bağlayan geceyi sabah namazı vaktine kadar Müzdelife’de geçirmeleri Hanefî ve Şâfiî mezheplerine göre sünnet, Mâlikîler’e göre mendup, Hanbeller’e göre müstehaptır; belirli bir süre kalarak vakfe yapmak ise bu mezheplere göre vâcip olup haccın bir rüknü değildir. Bir özrü olmadan vakfe yapmayan kimse ceza kurbanı keser. Bu hüküm, “Arafat’tan ayrılıp akın akın indiğinizde Meş’ar-i Harâm’da Allah’ı zikredin ve O’nu size gösterdiği şekilde anın” meâlindeki âyetle (el-Bakara 2/198), “Kim bizim şu -sabah- namazımızda hazır bulunur, biz ayrılıncaya kadar bizimle birlikte vakfe yapar ve daha önce gece veya gündüz Arafat vakfesini yapmış olursa haccı tamam olur” hadisine (Ebû Dâvûd, “Menâsik”, 69; Tirmizî, “Hac”, 57; Nesâî, “Menâsik”, 211) dayanır. Tâbiîn âlimlerinden Alkame b. Ka’ys, Esved b. Ye’zid, Şa’bî, İbrâhim en-Nehâf ve Hasan-ı Basrî ile bazı Şâfiî fakihleri Arafat’taki vakfe gibi Müzdelife’de de vakfenin rükün olduğunu, yerine getirilmediği takdirde haccın sahih olmayacağını söyler. Nevevî bunların delil olarak gösterdikleri, “Kim Müzdelife’de gecelemezse haccı kaçırmış olur” meâlindeki hadisin sabit olmadığını ve hadis âlimlerince bilinmediğini, ayrıca bundan haccın geçersizliğinin değil tam olarak ifa edilmiş sayılmayacağını anlaşılması gerektiğini belirtmiştir (el-Mecmû’f, VIII, 134-135, 150; Ebû Mansûr Muhammed b. Mükerrrem el-Kirmânî, I, 538).

Hz. Peygamber’in, “Müzdelife’nin her tarafı vakfe yeridir, ancak Muhassir vadisinde durmayın, geçip gidin” sözü dolayısıyla (el-Muvaţta’, “Hac”, 166; İbn Mâce, “Menâsik”, 55; krş. Müslim, “Hac”, 149; Ebû Dâvûd, “Menâsik”, 57, 66) Müzdelife’de geceleme veya vakfe yapma buranın sınırları içindeki herhangi bir yerde bulunmakla gerçekleşir. Resûl-i Ekrem’in uygulamasına göre Kuzah tepesinde vakfe yapmak müstehap ise de izdiham yüzünden bu herkes için mümkün değildir; dolayısıyla başkalarına eziyet edip harama girmekten sakınmalıdır.